

Сергій Шебеліст

ТЕРНИ Й ЛАВРИ КІНОРЕЖИСЕРА МИРОСЛАВА СЛАБОШПИЦЬКОГО

Мирослав СЛАБОШПИЦЬКИЙ – український кінорежисер, сценарист, продюсер, член Національної спілки кінематографістів України. Народився 17 жовтня 1974 р. в Києві, в родині письменника й літературознавця Михайла Слабошпицького. 1997 р. закінчив відділення ігрового кіно Київського державного інституту театрального мистецтва імені І. Карпенка-Карого. За фахом – режисер кіно і телебачення. Працював на кіностудії імені О. Довженка в Києві та на «Ленфільмі» в Санкт-Петербурзі. Автор фільмів «Сторож» (1995), «Жах» (2006), «Діагноз» (2009), «Глухота» (у рамках проекту «Мудаки. Арабески», 2010), «Ядерні відходи» (у рамках проекту «Україно, goodbye!», 2012) і «Плем'я» (2014).

Стрічки режисера брали участь у численних фестивалях і здобували відзнаки. За «Глухоту» він отримав заохочувальний приз журі Міжнародного кінофестивалю у Вінтертурі (Швейцарія) і диплом журі Міжнародного фестивалю незалежного кіно «Дебоширфильм – Чистые грезы» (Санкт-Петербург, Росія), а за «Ядерні відходи» – «Срібного леопарда» в конкурсній програмі «Леопард

майбутнього» Міжнародного кінофестивалю в Локарно (Швейцарія). 2014 р. Мирослав Слабошпицький із фільмом «Плем'я» зібрав цілий урожай нагород на «Тижні критики» Каннського кінофестивалю, одержав Гран-прі Міжнародного кінофестивалю «Зеркало» імені Андрія Тарковського (Іваново, Росія) та спеціальну нагороду журналу «Сеанс» імені Сергія Добротворського, першу премію Міжнародного кінофестивалю «Золотий абрикос» (Єреван, Вірменія) і приз FIPRESCI (Міжнародної федерації кінопреси). Тим самим митець привернув увагу зарубіжних глядачів і журналістів до нового українського кіно, що існує радше «всупереч», аніж «завдяки».

– *Мирославе, коли до Вас прийшло усвідомлення, що хочете бути режисером?*

– У дитинстві, у другому-третьому класах, я нескінченно ходив у кінотеатр і вирішив, що буду режисером, хоч, власне, й не знав, що це таке. Моє захоплення було нетиповим, бо тоді всі хлопці хотіли стати космонавтами. А вишло так, що я практично став космонавтом.

– *Ви закінчили театральний інститут імені І. Карпенка-Карого. Чи вдавалося там реалізовувати свої творчі амбіції?*

– Звісно, ми там щось знімали. Я створив короткометражний фільм «Сторож». Тоді, з 1992 до 1997 року, було весело вчитися, бо це були економічно скрутні, але дуже пасіонарні часи.

– *Чим Ви займалися після закінчення інституту, зважаючи на непростий період?*

– У той час ніяк не можна було реалізуватися, тому що кіногалузь була в руках старшого покоління. Власне, й Україна на той момент, як і нині, ще не визначилася, чи потрібен

їй кінематограф, чи ні. Відтак, багато людей пішли працювати на телебачення і залишилися там назавжди. Я ніколи не любив телебачення. Мені це було нецікаво. Я намагався працювати в кіно або байдикувати. А в кіно фактично попрацював на всіх можливих посадах, які тільки можливі, тому я – дуже незручний і вимогливий режисер. Хоч і сам не надто хороший асистент із реквізиту чи освітлювач, але в принципі знаю, як функціонує та чи та професія з усіма її позитивними й негативними нюансами.

– *Із чим був пов'язаний Ваш від'їзд у Росію?*

– У мене дружина із Санкт-Петербурга, ми два роки прожили в Києві, але там була пустка, суцільна Ганна Павлівна Чміль (голова Державної служби кінематографії при Міністерстві культури України – С. Ш.), і всі ці перефарбовані комуністи, які на той час склали офіційну «культуру» та були ще при силі.

– *І що, «стара гвардія» все «окупувала» і не давала Вам розвиватися?*

– Абсолютно. Тому наше покоління дебютувало в кіно на десять років пізніше, ніж повинне було б. Відставка Чміль стала дуже позитивним явищем для української культури. Пізніше з'явилися цифрові камери, які давали картинку високої чіткості, через що багато людей уже не потребували купу грошей, щоб якось заявити про себе. Допомігав Інтернет. Завдяки цьому ми почали ворухити смердючий зомбі-труп соціалізму, який нам залишився в спадок із часів Радянського Союзу. Потім відбулася реформа кіногалузії, до керівництва Держкіно прийшла Катерина Копилова, і люди мого покоління отримали можливість знімати, з'явилися якісь фільми, зосібна й мої «Ядерні відходи».

– *Яким чином Держкіно допомагає або сприяє українським митцям? І взагалі, чи повинна держава цим займатися? Може, краще нехай меценати фінансують фільмотворчість?*

– Це залежить від держави. Якщо ми дотуємо вугільну промисловість, яка не має жодної функції, крім діставання з надр шматків вугілля, чому тоді не можна дотувати кіногалузю, яку підтримують грошима всі європейські країни та Росія? У нас 23 роки не займалися виробництвом

власного аудіовізуального продукту, тому що чиновники були зайняті «розпиллом» бюджету, і в результаті отримали людей, вихованих на російських фільмах і серіалах. Хто посіє вітер, той пожне бурю.

Держава має визначитися, чи потрібне їй кіно,

чи ні. У принципі, без цього можна жити. Можна театри закрити і симфонічні оркестри розформувати. Але я не знаю, який тоді буде імідж у такої країни. Якщо ми декларуємо європеїзацію, то нагадаю, що в кожній європейській країні є фонд, який захищає національне кіно. Те, що розповідають про меценатів, – це брехня. Практично всі європейські фільми створені на кошти платників податків, частина з яких іде на розвиток кіно.

– *Яка відзнака за роботу стала для Вас найбільш несподіваною і приємною?*

– Виграш у трьох (із чотирьох) номінаціях на «Тижні критики» в рамках Каннського кінофестивалю. Гран-прі Nespresso, премія «Одкровення» та грант від фундації Gap – це було щось феноменальне. Нагорода за дебютний повнометражний фільм «Плем'я» вивела нас на інший рівень. Я дуже радий, що цей фільм побачать не тільки в Україні, а й у багатьох інших країнах. Уже мовчу про велику кількість фестивалів. Реакція преси була хорошою. Після прем'єри підходили, тиснули руки. Найшановніші кінематографічні видання – Indiewire, Hollywood Reporter, Variety – опублікували гарні відгуки.

– *Ваші фільми переважно із соціальної тематики, зокрема про глухонімих, Чорнобиль. Чому Ви вважаєте важливим говорити про це?*

– Я не думаю, що останній фільм соціальний. «Плем'я» – це чистий декаданс, експеримент у кінові, максимально чисте мистецтво заради мистецтва, яке тільки можна собі уявити. Без субтитрів, без голосу, глухонімі актори спілкуються винятково мовою жестів. Короткометражний фільм «Глухота» був пілотним проектом, де ми випробували цей спосіб розповідання історії та пересвідчилися, що він працює.

– *Над чим плануєте працювати далі?*

– Хочу зняти фільм про Чорнобиль; думаю, мені є, що про це сказати. Сподіваюся, знайду фінансування. Свого часу я написав сценарій – нині вже морально застарілий – до фільму «Чорнобильський Робінзон», але він був «зарізаний» Держкіно, бо не відповідав «поглядам на прекрасне» тодішнього керівництва цього інституту.

Премію фестивалю «Зеркало» за фільм «Плем'я» отримали актори Яна Новікова (Білорусь) (ліворуч) й Олександр Сидельников (Росія) (праворуч). У центрі – член журі, режисер зі Словаччини Міра Форнай

Про фільм «Плем'я»

Приємно усвідомлювати, що нові засоби мови кінематографа, на котрому багато хто вже встигли поставити хрест, знаходить саме український режисер. Дуже шкода, що його старання не оцінило журі «Золотої камери», що ухвалює рішення про те, хто отримає приз за кращий дебют у Каннах. У підсумку «Золота камера» пішла до мало чим примітного фільму «Тусовниця», а Слабошпицький поїхав із Круазетт із трьома, а не з чотирма призами.

«Плем'я» цілком може вчинити революцію і тут: наше кіно давно намагається позбутися кайданів мертвої мови поетичного кіно, й успіх Слабошпицького на найголовнішому кінофестивалі світу може розв'язати руки молодим режисерам. Вони, нарешті, зможуть перестати соромитися своєї неприхильності до канонів поетичної традиції і знімати те, що вони хочуть знімати, а не те, за що їх високо оцінять в університеті Карпенка-Карого.

Дар'я Бадьйор, «Лівий берег»

Це радикальний і видатний фільм, який відкриває заново використання звуку і беззвучності в кінематографі, щоб розповісти глядачеві сильну історію, часом жорстоку і грубу, часом – сповнену витонченості.

Андреа Арнольд, британська актриса, режисер, драматург, голова журі програми «Тиждень критики» Міжнародного Каннського кінофестивалю (2014)

«Плем'я» – феномен сучасного українського кіно. За двадцять років його незалежно існування. Мають рацію ті, хто говорить про інтуїцію Слабошпицького, який торкнувся болісної теми – країни глухих, – і натякає на фестивальний розрахунок обдарованого режисера, що знає потребу фестивального Заходу в певних «трендах».

«Тренд», виконаний ним майстерно, привабливий для частини західних кіноспоживачів грою «від зворотного». Неначе «зворотна» форма (відсутність звуку, особливості зйомки). Зворотне життя в таємничій кримінальній країні (про яку цілодобово тріщить Євроньюз). Власне, зворотний бік Місяця. Фестивальний бум навколо фільму «Плем'я» – вислід його неабияких художніх чеснот і « моди на Україну ». А також потреби Заходу в продукуванні нових міфів, із нашою неспокійною й інформпривідною країною пов'язаних.

Олег Вергеліс, «Дзеркало тижня»